

TÜRKİYE YUMURTA SEKTÖRÜ

1. Giriş

Türkiye’de yumurta sektörü son yıllarda göstermiş olduğu ilerleme ile Dünyanın dikkatini çekmekte ve dünya yumurta üretimi içerisinde konumunu korumaktadır. Yumurta sektörü 2014 Yılı itibariyle 1046 adet işletme sayısı, 3 141 adet kümes sayısı, 17 607 milyar adet üretim ve 4 649 milyar adete ulaşan ihracat rakamıyla sürekli gelişme ve büyüme yolundadır. İhracatın üretimdeki payı ise 2014 yılında %26.40’a ulaşmış durumdadır.

Yumurta sektörü yaklaşık olarak 4 milyar TL ciro ve 100.000 kişiye doğrudan ve

dolaylı istihdam sağlayarak Ülke ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır. Bununla beraber anne sütünden sonra insanın ihtiyacı olan tüm besin öğelerini içeren önemli bir protein kaynağı olan yumurtayı üreterek insanların sağlıklı beslenmesine katkı sağlamaktadır. Yumurta proteini, amino asitlerin tamamını yeterli oranda içeren, kolay sindirilebilen ve % 100 vücut proteinlerine dönüşebilen üstün kaliteli besin maddesi kaynağıdır. Yumurtanın besin madde içeriği Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Bir Yumurtanın Besin Değeri İçeriği (%)

Protein	Vit. A	Vit. B ₁₂	Vit. B ₆	Vit. D	Vit. E	Folik Asit	Tiamin	Fosfor	Riboflavin	Çinko	Demir
20	12	16	8	12	6	12	4	16	30	8	8

Kaynak: YUM-BİR

Yumurta sektörünün en önemli özelliği canlı materyal ile üretim yapmasıdır. Yumurta üretimine başlama 4.5-5 aylık bir süreçte gerçekleşebilmekte ve üretim döneminde de arz ve talep dengesini oluşturmak zor olmaktadır. Arz talep durumu mevsimsel nedenler, ihracat miktarı ve bazen de piyasada ortaya atılan spekülasyonlardan çok çabuk etkilenmektedir. Öte yandan yumurtanın

pazarda kalma süresi 21 gün gibi çok kısa bir periyottur ve bu sürede yumurtayı çok hızlı bir şekilde pazarlamak gerekmektedir. Yumurtanın depolanma süresi sınırlı ve sıkıntılı bir durumdur ve Ülkemizde yumurta ürünleri sanayi henüz gelişme aşamasındadır. Yumurta sektörünün en önemli avantajı peşin veya kısa vadeli satışlarla nakit akışının hızlı olmasıdır.

2. KÜMES HAYVANLARI VE İŞLETMELER

Yumurta üretimi tavukların yanı sıra hindi, kaz, bıldırcın ve ördek gibi kanatlılardan yapılmaktadır. Ancak büyük miktarda ticareti yapılan ve tüketime sunulan yumurta tavuk yumurtasıdır, çok nadir olarak bıldırcın yumurtası da piyasada yer almaktadır. Ülkemizde kanatlı türlerine

göre hayvan sayısı, et tavuğundan sonra en fazla yumurta tavuğuna aittir (Tablo 2). Ülkemizde 2005 yılında ortaya çıkan kuş gribinden dolayı hayvan sayısı az miktarda azalma yaşanmış ancak takip eden yıllarda yine artış eğilimi devam etmiştir.

Tablo 2. Türlerine Göre KÜMES HAYVANLARI SAYISI (2005-2014)

Yıl	Yumurta Tavuğu (Adet)	Et Tavuğu (Adet)	Hindi (Adet)	Kaz (Adet)	Ördek (Adet)
2005	60 275 674	257 221 440	3 697 103	1 066 581	656 409
2006	58 698 485	286 121 360	3 226 941	830 081	525 250
2007	64 286 383	205 082 159	2 675 407	1 022 711	481 829
2008	63 364 818	180 915 558	3 230 318	1 062 887	470 158
2009	66 500 461	163 468 942	2 755 349	944 731	412 723
2010	70 933 660	163 984 725	2 942 170	715 555	396 851
2011	78 956 861	158 916 608	2 563 330	679 516	382 223
2012	84 677 290	169 034 283	2 760 859	676 179	356 730
2013	88 721 000	177 433 000	2 925 000	755 000	368 000
2014	89 040 000	184 270 000	2 981 000	925 000	378 000

Kaynak: TÜİK, 2014

Kanatlı işletme ve kümes sayıları Tablo 3’de verilmiştir. Kümes ve işletme sayıları bakımından 2006-2014 yıllarına bakıldığında önemli sayısal farklılıklar olmamakla birlikte 2014 yılındaki kümes sayısı ve işletme sayısı 2013’e göre sırasıyla 52 ve 39 adet artmıştır. Bu durum mevcut işletme ve kümes sayısının iç talebi fazlasıyla karşıladığını göstermektedir. İhracat miktarının artması durumunda bile sektör, bunu karşılayacak alt yapı ve kapasiteye sahip bulunmaktadır. Yum-Bir 2011 verilerine göre Türkiye’de yumurta üretim sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin üretim kapasitelerini ele aldığımızda görülmektedir ki, 20.000 kapasitenin altındaki işletmelerin oranı

%11, 20.000-40.000 kapasite arasındaki işletmelerin oranı %28, 40.000-60.000 kapasite arasındaki işletmelerin oranı %13, 60.000-100.000 kapasite arasındaki işletmelerin oranı %11, 100.000-200.000 kapasite arasındaki işletmelerin oranı %16, 200.000-500.000 kapasite arasındaki işletmelerin oranı %14, 500.000-1.000.000 üretim kapasitesine sahip işletmelerin oranı %4 ve 1.000.000 üretim kapasitesi üzerindeki işletmelerin oranı ise %3’ün üzerindedir. Yumurtacı işletmeler 2013 yılı itibarıyla büyüklük bakımından değerlendirildiğinde %52’sinin 60.000 ve altı küçük kapasitedeki işletmelerde gerçekleştirildiği görülmektedir. 60.000 ile 1.000.000 kapasite arasında olan

işletmelerin oranı ise %45'tir. Bir milyon sadece %3'lük paya sahiptir (YUM-BİR, ile 3 milyon üzeri kapasiteli işletmelerin toplam işletmeler içerisindeki oranı ise 2013).

Tablo 3. Kanatlı Sektöründeki İşletme ve Kümes Sayıları

Kanatlı İşletme ve Kümes Sayıları (2006-2014)						
Yıllar		Kuluçka (Adet)	Damızlık (Adet)	Ticari Etlik Piliç (Adet)	Ticari Yumurtacı (Adet)	Toplam (Adet)
2006	İşletme Sayısı	82	238	8 899	1 304	10 523
	Kümes sayısı	-	1 445	11 020	3 284	15 749
2007	İşletme Sayısı	81	248	8 919	1 195	10 443
	Kümes sayısı	-	1 507	11 263	3 289	16 059
2008	İşletme Sayısı	81	247	8 948	1 075	10 351
	Kümes sayısı	-	1 548	11 543	3 059	16 150
2009	İşletme Sayısı	90	274	8 827	1 078	10 269
	Kümes sayısı	-	1 586	11 350	3 120	16 056
2010	İşletme Sayısı	79	277	8 908	1 072	10 410
	Kümes sayısı	-	1 657	11 623	3 162	16 442
2011	İşletme Sayısı	79	276	9 164	1 042	10 561
	Kümes sayısı	-	1 769	12 227	3 044	17 040
2012	İşletme Sayısı	78	302	9 403	1 050	10 900
	Kümes sayısı	-	1 949	12 852	3 243	18 044
2013	İşletme Sayısı	80	322	9 444	994	18 840
	Kümes sayısı	-	2 086	13 505	3 103	18 694
2014	İşletme Sayısı	80	341	9 782	1 046	11 328
	Kümes Sayısı	-	2 237	14 360	3 141	19 738

Kaynak: GKGM, 2014

3. Yumurta Üretim ve Tüketimi

Türkiye'de kişi başına yumurta üretim ve tüketimine ait veriler Tablo 4'de verilmiştir. Ülkemizde yumurta üretim kapasitesi, iç tüketim talebini karşılamada yeterli olmakla birlikte kişi başına yumurta tüketimi hala istenen sayıda değildir. Türkiye Dünya tavuk yumurtası üretiminde 10. sırada Avrupa'da ise 3. sırada yer almaktadır. Bu rakamlar üretim potansiyeli bakımından sektörün iyi durumda olduğunun göstergesidir. Kişi başına yumurta tüketimi

2005 yılında 115 iken 2014 yılında 194 olarak gerçekleşmiştir. On yıllık süre zarfında kişi başına yumurta tüketimi 101 adet olarak artış göstermiştir. Yine kişi başına yumurta tüketimi 2012 yılı 175 adet iken 2014 yılında 194 adet gerçekleşmiş ve yaklaşık % 10'luk bir artış kaydedilmiştir. Yumurta tüketiminde kısa vadedeki hedef kişi başına yumurta üretimi olan 226 adet/kişi/yıl rakamını yakalayabilmek olmalıdır.

Tablo 4. Türkiye’de Kişi Başına Yumurta Üretim ve Tüketim (2005-2014)

Yıllar	Üretim (Milyon adet)	Nüfus (1000)	Kişi Başına Üretim (Adet)	Kişi Başına Tüketim (Adet/Kişi/Yıl)
2005	12 052	69 800	173	115
2006	11 734	70 200	167	114
2007	12 725	70 586	180	149
2008	13 191	71 517	184	157
2009	13 833	72 500	191	166
2010	11 841	73 723	161	174
2011	12 955	74 724	173	168
2012	14 911	75 627	197	175
2013	16 497	76 667	215	190
2014	17 607	77 695	226	194

Kaynak: TÜİK, 2014

4. Hammadde, Karma Yem Fiyatları ve Yumurta Maliyeti

Yumurta tavuğu yemlerinde kullanılan hammadde fiyatları Tablo 5, 6 ve 7’de verilmiştir. Yumurta tavuğu yemleri genellikle mısır-soya esaslı olarak hazırlanmaktadır. Rasyonlarda mısır ve soyanın yanı sıra buğday, arpa, ayçiçeği ve pamuk tohumu küspesi gibi hammaddeler de kullanılmaktadır. Soyanın tamamı ve mısırın belli bir kısmı ithalat yolu ile temin edilmektedir. Bu nedenle tavuklar çoğunlukla kesif yemle beslendiklerinden, artan hammadde fiyatları nedeniyle yem maliyeti toplam maliyetin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Ülkemizde yumurta

maliyet unsurları Yum-Bir tarafından civciv/yarka %20, kümes-amortisman %2, İşçilik %5, veterinerlik hizmetleri %2, Su-elektrik %6, viyol %3 ve yem maliyeti %65 olarak tespit edilmiştir. Bu durumda karma yem fiyatlarının (Tablo 8) artmasına, yumurta maliyetinin (Tablo 9) yükselmesine ve bütün bunların bir yansıması olarak ta yumurta fiyatlarının (Tablo 10) yükselmesine yol açmaktadır.

Türkiye’de yumurta (Üretici) ve yem fiyatlarının değişimi Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 5. Yem Sanayinde Kullanılan Hammaddelerin Fiyatları 2014 (Ocak-Haziran)

2014 Yılı İlk Altı Aya Ait Yem Sanayinde Kullanılan Hammaddelerin Fiyatları (TL - \$)												
2014	OCAK		ŞUBAT		MART		NISAN		MAYIS		HAZİRAN	
	TL	\$	TL	\$	TL	\$	TL	\$	TL	\$	TL	\$
MISIR	650	293	665	300	690	311	740	347	770	368	790	373
ARPA	670	302	660	297	660	297	680	319	710	340	730	344
FULL FAT SOYA	1.443	650	1.510	680	1.554	700	1.512	710	1.379	660	1.357	640
SOYA KÜSPESİ	1.376	620	1.410	635	1.476	665	1.459	685	1.421	680	1.378	650
KANOLA KÜSPESİ	866	390	844	380	877	395	852	400	805	385	806	380
MISIR GRİZİ	666	300	710	320	710	320	692	325	669	320	678	320
BUĞDAY KEPEĞİ	475	214	455	205	450	203	485	228	510	244	550	259
MISIR KEPEĞİ	595	268	605	273	620	279	625	293	630	301	630	297
RAZMOL	540	243	540	243	540	243	555	261	580	278	600	283
KIRIK BUĞDAY	645	291	655	295	675	304	690	324	705	337	700	330

Dr. Züleyha KAHRAMAN
Tavukçuluk Araştırma Enstitüsü

YEMLİK BUĞDAY	740	333	740	333	740	333	765	359	780	373	820	387
ÇAVDAR	630	284	640	288	640	288	660	310	670	321	680	321
HAM YAĞ	2.775	1.250	2.753	1.240	2.775	1.250	2.631	1.175	2.299	1.100	2.078	980
ATK (28 PROTEIN)	460	207	470	212	550	248	605	284	615	294	620	292
ATK (36 PROTEIN)	710	320	688	310	755	340	788	370	794	380	763	360
PTK	720	324	740	333	750	338	755	354	760	364	750	354
MELAS	450	203	450	203	450	203	460	216	460	220	480	226
DDGS	910	410	888	400	910	410	895	420	878	420	890	420
BALIK UNU												
\$ KURU	2,22		2,22		2,22		2,13		2,09		2,12	

Kaynak: TÜRKİYEM-BİR, 2014

Tablo 6. Yem Sanayinde Kullanılan Hammaddelerin Fiyatları 2014 (Temmuz-Aralık)

2014 Yılı İkinci Altı Aya Ait Yem Sanayinde Kullanılan Hammaddelerin Fiyatları(TL - \$)												
2014	TEMMUZ		AĞUSTOS		EYLÜL		EKİM		KASIM		ARALIK	
	TL	\$	TL	\$	TL	\$	TL	\$	TL	\$	TL	\$
MISIR	790	373	700	324	675	305	685	303	695	310	700	306
ARPA	700	330	700	324	700	317	720	319	735	328	740	323
FULL FAT SOYA	1208	570	1242	575	1.249	565	1.220	540	1.187	530	1.191	520
SOYA KÜSPESİ	1208	570	1274	590	1.238	560	1.220	540	1.299	580	1.271	555
KANOLA KÜSPESİ	742	350	713	330	685	310	678	300	650	290	676	295
MISIR GRİZİ	657	310	648	300	641	290	610	270	582	260	595	260
BUĞDAY KEPEĞİ	550	259	530	245	530	240	500	221	470	210	480	210
MISIR KEPEĞİ	640	302	630	292	620	281	600	265	580	259	570	249
RAZMOL	600	283	600	278	600	271	570	252	560	250	565	247
KIRIK BUĞDAY	700	330	700	324	680	308	670	296	670	299	675	295
YEMLİK BUĞDAY	800	377	780	361	760	344	765	339	800	357	810	354
ÇAVDAR	660	311	660	306	660	299	670	296	680	304	700	306
HAM YAĞ	1.950	920	1987	920	2.210	1.000	2.350	1.040	2.195	980	2.176	950
ATK (28 PROTEIN)	590	278	550	255	490	222	420	186	430	192	450	197
ATK (36 PROTEIN)	742	350	691	320	685	310	633	280	605	270	687	300
PTK	740	349	710	329	650	294	580	257	570	254	580	253
MELAS	480	226	480	222	480	217	450	199	450	201	450	197
DDGS	827	390	778	360	707	320	678	300	650	290	744	325
BALIK UNU												
\$ KURU	2,12		2,16		2,21		2,26		2,24		2,29	

Kaynak: TÜRKİYEM-BİR, 2014

Türkiye’de 2014 yılı aylara göre yumurta maliyet ve fiyat karşılaştırması Tablo 12’de yer almaktadır. Tablo incelendiğinde görüleceği üzere maliyetlerin oldukça yüksek olduğu ve üretici açısından kar marjının oldukça düşük olduğu

görülmektedir. Ocak, Şubat ve Eylül ayları dışında yumurta satış fiyatının hemen hemen maliyetlere yakın olduğu hatta Mayıs ayında maliyetin altında yumurta satış fiyatının gerçekleştiği görülmektedir. Bu durumu pozitif yöne çevirmenin

yollarından biri hammadde fiyatlarının alacak şekilde bir destek ve teşvik paketi düşürülmesi ve dolayısıyla karma yem geliştirilmesi ve bunun büyük bir üretim maliyetinin azaltılmasıdır. Hammadde planlaması çerçevesinde bir eylem planı fiyatlarının düşürülmesi ithalatın dahilinde ele alınması en akılcı çözüm azaltılması, iç üretimde sadece üretime yolları olarak görülmektedir. değil ürün işleme teknolojisini de içine

Tablo 7. Yem Sanayinde Kullanılan Hammaddelerin Fiyatları 2015 (Ocak-Haziran)

2015 Yılı İlk 6 Aya Ait Yem Sanayinde Kullanılan Hammaddelerin Fiyatları (TL- $\text{\$}$)												
2015	OCAK		ŞUBAT		MART		NİSAN		MAYIS		HAZİRAN	
	TL	$\text{\$}$	TL	$\text{\$}$	TL	$\text{\$}$	TL	$\text{\$}$	TL	$\text{\$}$	TL	$\text{\$}$
MISIR	710	305	720	293	730	282	740	279	740	279	740	273
ARPA	760	326	760	309	750	290	740	279	730	275	650	240
FULL FAT SOYA	1.200	515	1.230	500	1.295	500	1.378	520	1.537	580	1.463	540
SOYA KÜSPESİ	1.258	540	1.304	530	1.360	525	1.511	570	1.683	635	1.518	560
KANOLA KÜSPESİ	734	315	738	300	777	300	808	305	901	340	867	320
MISIR GRİZİ	606	260	627	255	648	250	636	240	610	230	610	225
BUĞDAY KEPEĞİ	500	215	505	205	480	185	460	174	420	158	420	155
MISIR KEPEĞİ	600	258	620	252	600	232	580	219	570	215	575	212
RAZMOL	585	251	605	246	605	234	600	226	590	223	585	216
KIRIK BUĞDAY	695	298	715	291	720	278	720	272	705	266	685	253
YEMLİK BUĞDAY	820	352	820	333	810	313	800	302	780	294	730	269
ÇAVDAR	720	309	725	295	730	282	720	272	700	264	640	236
HAM YAĞ	2.155	925	2.091	850	1.994	770	2.041	770	2.001	755	2.033	750
ATK (28 PROTEIN)	495	212	520	211	550	212	560	211	580	219	580	214
ATK (36 PROTEIN)	722	310	775	315	751	290	795	300	822	310	867	320
PTK	630	270	680	276	680	263	700	264	720	272	750	277
MELAS	450	193	450	183	430	166	430	162	400	151	400	148
DDGS	816	350	836	340	855	330	901	340	848	320	786	290
$\text{\$}$ KURU	2,33		2,46		2,59		2,65		2,65		2,71	

Kaynak: TÜRKİYEM-BİR, 2015

Tablo 8. Aylara Göre Karma Yem Fiyatları TL/Ton -2014-2015

Dr. Züleyha KAHRAMAN
Tavukçuluk Araştırma Enstitüsü

Aylar	Aylara Göre Yem Fiyatları 2014		Aylara Göre Yem Fiyatları 2015	
	Yumurta Yemi	Etlik Piliç yemi	Yumurta Yemi	Etlik Piliç yemi
Ocak	970	1240	995	1175
Şubat	980	1240	1025	1210
Mart	980	1240	1025	1210
Nisan	1025	1300	1050	1230
Mayıs	1050	1350	1090	1270
Haziran	1100	1400	1070	1250
Temmuz	1150	1470	1070	1250
Ağustos	1050	1300	1070	1250
Eylül	1000	1200		
Ekim	970	1170		
Kasım	960	1130		
Aralık	995	1130		
Ortalama	1016	1264		

Kaynak: TÜRKİYEM-BİR, 2014-2015

Tablo 9. Yumurta Maliyeti 2014

Aylar	Maliyet-Adet / Kuruş
Ocak	18,43
Şubat	18,62
Mart	18,62
Nisan	19,47
Mayıs	19,95
Haziran	20,90
Temmuz	21,85
Ağustos	19,95
Eylül	19,00
Ekim	18,43
Kasım	18,24
Aralık	18,24
Ortalama	19,31

Kaynak: YUM-BİR, 2014

Tablo 10. Yumurta Fiyatları 2013-2014

Aylar	Aylara Göre Yumurta Fiyatları 2013 TL/Adet	Aylara Göre Yumurta Fiyatları 2014 TL/Adet
Ocak	0.183	0.24
Şubat	0.161	0.24
Mart	0.166	0.21
Nisan	0.164	0.20
Mayıs	0.126	0.16
Haziran	0.158	0.21
Temmuz	0.148	0.19
Ağustos	0.198	0.21
Eylül	0.213	0.19
Ekim	0.228	0.19
Kasım	0.233	0.23
Aralık	0.236	0.21
Ortalama	0.185	0.21

Kaynak: YUM-BİR, 2014

Dr. Züleyha KAHRAMAN
Tavukçuluk Araştırma Enstitüsü

Tablo 11. Türkiye’de Yumurta (Üretici) ve Yem Fiyatlarının Değişimi 2007-2014

Yıllar	Yumurta (TL/Adet)	Yumurta Yemi (TL/kg)	Yumurta Fiyatı /Yem Fiyatı Oranı
2007	0.130	0.495	0.26
2008	0.129	0.628	0.20
2009	0.145	0.607	0.23
2010	0.126	0.664	0.18
2011	0.159	0.807	0.19
2012	0.185	0.880	0.21
2013	0.185	0.910	0.20
2014	0.212	0.960	0.22

Kaynak: YUM-BİR, 2014

Tablo 12. Aylara Göre Yumurta Maliyet/Fiyat Karşılaştırmaları 2014

Aylar	Maliyet Kuruş/Adet	Fiyat Kuruş/Adet
Ocak	18,43	24,50
Şubat	18,43	24,50
Mart	18,43	21,70
Nisan	19,47	20,00
Mayıs	19,95	17,50
Haziran	20,90	20,70
Temmuz	21,85	19,00
Ağustos	19,95	21,10
Eylül	19,00	23,70
Ekim	18,43	19,40
Kasım	18,24	19,60
Aralık	18,24	21,90
Ortalama	18,94	21,13

Kaynak: YUM-BİR, 2014

5. Yumurta İhracatı

Türkiye bugün yumurta ihracatında oldukça önemli bir noktaya gelmiştir. Türkiye’nin 2006-2014 ihracat rakamları Tablo 13 ve Ülkeler bazında yumurta ihracat rakamları Tablo 14’te yer almaktadır. Ülkeler bazında ihracat incelendiğinde 2013-2014 yılları arasında Irak damızlık ve yemeklik yumurta ihraç edilen ülkeler arasında 1. sırada yer almaktadır. Irak’tan sonra Suriye 2. Sırada ve Azerbaycan ise yemeklik yumurta

ihracatında İsrail’den sonra 3. sırada yerini almıştır. Özbekistan ise damızlık yumurta ihracatında 2013 yılında Irak, Azerbaycan ve Suriye’den sonra 4. sırada yer alırken 2014 yılında 2. Sıraya yükselmiştir. Rusya’ya yumurta ihracatı 2014 yılında çok küçük miktarlarda da olsa başlatılmıştır.

Tablodaki ihracat rakamları incelendiğinde, görüldüğü üzere ülkeler bazında tam bir istikrardan söz etmek mümkün değildir. Bu

istikrarsızlıkta, ülkelerle olan ikili ilişkiler ve Dünya konjektöründeki yeni yapılanmalar etkili olmaktadır.

İhracat yapılan ülkeler incelendiğinde daha çok yakın komşu ülkelerin çoğunlukta yer aldığı görülmektedir. Ancak bu coğrafyada yer alan ülkelerdeki istikrarsızlık ve ulusal politikalar dolayısıyla önemli ihracat pazarlarımızı kaybetmekteyiz.

Yumurta ihracatındaki asıl hedef Amerika ve Avrupa Ülkelerine açılabilme ve istenen kalite ve nitelikte ürün üretebilmek olmalıdır. Bununla birlikte yumurta ihracatında uluslararası normlara uygun ve yasal koşulları sağlayacak önlemler alınmalı ve bununla ilgili yeni politikalar geliştirilmelidir.

6. Sonuç

Türkiye’de yumurta tavukçuluğu sektörü büyüme ve ilerleme yolunda önemli bir ivmeye sahiptir. Yumurta üretimi, tüketicilerin yumurta tüketimini karşılayacak tavuk ve işletme kapasitesine sahiptir. Ancak Türkiye’de kişi başına yumurta tüketimi hala yeterli ve beklenen sayıda değildir. Bu sayının artırılması için kamu kurumları, sektörle ilgili sivil toplum kuruluşları ve üniversitelere büyük görevler düşmektedir.

Yumurta ihracatı bakımından Ülkemizde yumurta tavukçuluğu sektörü önemli bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin iyi şekilde değerlendirilip, Ortadoğu Ülkelerinin yanı sıra Rusya, Amerika ve Avrupa Ülkelerine ihracat fırsatlarının ortaya çıkarılması ve uluslararası standartlarda ihraç ürünü elde etmenin yollarının araştırılması gerekmektedir.

Tablo 13. Yıllar İtibariyle Türkiye Yumurta Üretim ve İhracatı (2006-2014- Milyon adet)

Yıllar	Üretim	İhracat	İhracatın Üretimdeki Payı (%)
2006	8.401	195	2,32
2007	10.515	786	7,48
2008	11.258	1.327	11,79
2009	11.920	1.142	9,58
2010	13.980	2.143	15,33
2011	14.000	3.588	25,63
2012	15.677	4.080	26,03
2013	16.707	4.522	27,07
2014	17.607	4.649	26,40

Kaynak: YUM-BİR, 2014

KAYNAKLAR

Ege İhracatçılar Birliği, 2013-2014 Verileri

Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü, 2014 Verileri

Sınırlı Sorumlu Başmakçı 2 No'lu Tavukçuluk Kooperatifi, 2013-2014 verileri

Türkiye İstatistik Kurumu, 2014 Verileri

Türkiye Yem Sanayicileri Birliği, 2014-2015 Verileri

United Nations Comtrade Database, 2014 Verileri

Yumurta Üreticileri Merkez Birliği, 2013-2014 Sektör Verileri

Tablo 14. Ülkeler Bazında Türkiye Yumurta İhracatı (Kg/\$/£-2014)

GTIP ve Ülke Bazında Türkiye Yumurta İhracatı 2014												
ÜLKE	2013kg		2013\$		2013£		2014kg		2014\$		2014£	
	Damızlık	Yemeklik	Damızlık	Yemeklik	Damızlık	Yemeklik	Damızlık	Yemeklik	Damızlık	Yemeklik	Damızlık	Yemeklik
IRAK	8.995,804	249.618,843	31.025,295	329.257,300	23.411,115	247.023,697	4.966,472	242.617,688	26.949,161	299.341,811	20.410,005	225.690,98
SURİYE	772,614	5.731,337	3.773,153	7.835,109	2.786,310	5.833,392	1.392,199	20.154,650	8.669,669	24.597,136	6.399,193	18.935,71
İSRAİL		7.153,191		10.315,441		7.731,363		13.096,556		18.616,148		14.044,836
AZER-NAHÇIVAN	2.129,723	502,385	8.836,229	663,250	6.633,408	494,249	2.903,117	500,950	13.320,168	699,162	10.040,730	521,454
ÖZBEKİSTAN	677,489		4.039,552		3.034,027		801,734		5.198,434		3.937,113	
GÜRCİSTAN	194,801	1.045,405	958,372	1.430,644	724,276	1.071,926	52,775	1.146,075	229,815	1.460,837	176,494	1.082,05
B. ARAP EMİR.	112,358	1.128,910	443,544	1.286,104	334,981	979,051	28,401	1.151,157	142,170	1.366,184	106,489	1.068,199
SUUDİ ARABİS.	264,107	1.270,840	1.195,915	1.623,512	895,361	1.242,045	90,470	96,138	479,502	130,043	358,196	98,492
LİBYA		838,722		1.025,71		777,64		205,261		277,127		204,439
KATAR		757,127		979,745		753,186	63,871	261,897	363,435	356,392	266,355	283,050
TÜRKMENİSTAN		169,763		244,046		183,928		223,029		333,064		242,724
ANGOLA		211,560		319,488		242,046						
CIBUTI		159,198		199,309		151,223						
SUDAN		154,888		209,854		155,566						
UMMAN		147,845		164,853		125,838						
KUVEYT		80,104		218,437		164,671		44,137		162,888		123,172
SIERRA LEONE		59,072		57,463		44,17						
LİBERYA		56,911		60,319		44,653		121,025		115,970		86,826
KKTC		49,666		100,850		74,924	5,025	27,026	29,059	53,354	22,711	39,650
ARNAVUTLUK								60,400		70,662		57,283
BAHREYN		42,336		42,746		32,968						

Dr. Züleyha KAHRAMAN
Tavukçuluk Araştırma Enstitüsü

TACİKİSTAN		19,19		26,6		19,789						
GAMBİYA		17,689		17,525		13,372						
EGE S.BBÖLGE		16,388		24,144		17,961		250,558		394,640		286,231
KOSOVA								15,606		52,903		41,108
SOMALİ		15,163		23,000		16,719		20,286		23,238		18,465
ÜRDÜN		21,500		31,261		24,046						
RUSYA							18,400		100,800		82,645	
İRAN							3,120		25,200		18,466	
KIRGIZİSTAN							1,007		9,500		7,027	
TOPLAM	13.146,896	269.268,033	50.272,060	356.156,710	37.819,478	267.218,423	10.326,591	279.992,439	55.381,413	348.051,559	41.717,286	262.824,671

Kaynak: EİB